

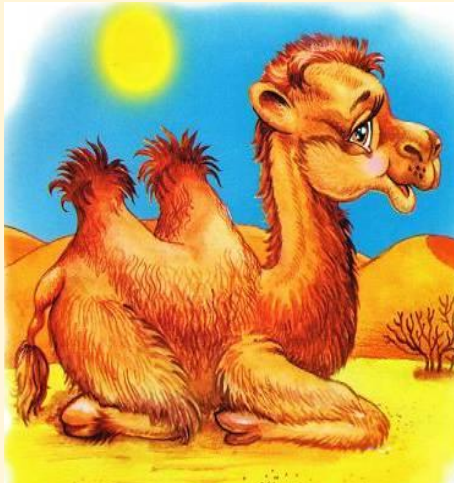
Мені двіт

Фонетическ разминк

**Һәрә, һазаран һар, һаза һалун һалд
һәрәдженә.**

**Хур, хур цааран йов,
Хуцын махн нааран йов.
Мондр, мондр цааран йов,
Мөрнә махн нааран йов.**

**Цу-цу цуунг,
Цусн уга цуунг,
Яа-яа яанг,
Ясн уга яанг**

Кичэлин төр: «Жаңһр»- алдр дуулвр мөңкртхә!»

Кичэлин күцл:

1. Жаңһрин туск медә күүкдт тодлулж, алдр дуулврин учр- утхнь цәәлһх.
2. Күүкдин келлһнь өргжүлх, «Жаңһрин» тасрхас сәәнәр айслулж чеежәр келдгинь шинжлх.
3. Дуулврин «Эклц» гидг бөлгин һол чинринь медүлж, эврәннь бәәсн һазр усндан, төрскн келндән дурта болх, эргндкән харх, Жаңһрин зөрмг баатрмудын дүрмүдәс үлгүр авч, төрскнч седкл зүүлһх.

Кичэлин дуудвр:

*«Күңкл мана улан залагнр,
Күцл кезэ Жаңһр дуулэсай,
Күмни сэдхн Богд Жаңһр
кезэ чигн мөңкртхэ!»*

Хальмг улсин келнэ билгин зөөр.

Хальмг келн-улс кезэн-кезэнэс нааран оln тууль, тууж, домг, үлгүр хадhла юмн. Болв «Жаңhr» эн оln зүсн үүдэврмүдэс сээхн чимлhэрн чигн, уха өггч сурhмжарн чигн даву болдмн. «Жаңhr» - хальмг улсин келнэ билгин нер hарсн баатрлг дуулвр. Хальмг улсин келнэ билгин зөөр. Хальмг эмтн «Жаңhrт» йир дурта.

Жаңһрчнр

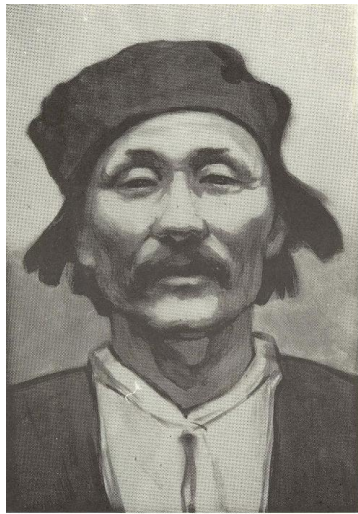
Кезәнә, Дөрвн Өөрдин цагт жаңһрчнр әәмгәс әәмг кедәд, нутгас нутг кедәд, оln хурсн һазр эргәд, «Жаңһр» дуулдг бәәж. Эцкәс көвүнд, үйәс үйд үлдә йовж, сәәхн бөлгүд хадһлж үлдәсмн.

Жаңһрчнр – хальмгин аһу ик билгтнр. Эн ачта эрдмтнрин нилчәр «Жаңһрин» 26 бөлг манд зөөр болж үлдсмн.

Нертә Жаңһрчнр:

1. Ээлән Овла,
 - Басңга Мукөвүн,
 - Шавалин Дава,
 - Козан АнЖука,
 - Чован Ара,
 - Балдра Насңк,
 - Жуукан Нәәмн,
 - Орган Николай,
 - ЛиЖин Төөлт,
 - Каарун Владимир болн н.ч.

Жаңырыч

Ээлэн Овла
(1857-1920)

Баснга Мукөвүн
(1878-1944)

Шавалин Дава
(1884-1959)

Бадмин Мөнкхасн
(1879-1944)

ЛиЖин Төөлт
(1906-1970)

Балдра Наснк
(1888-1971)

Орган Николай
(1920-1996)

Жуукан Нəэмн
(1921-1997)

ЖАҢЫР

Күлгүдин хурдн хамгиг
цуглулгсн,
Арслнгудын чиирг хамгиг цуглулгсн,
Дөрвн талан
Дөчн хаани нутг номдан орулгсн,
Үкл уга мөңкин орта,
Үрглжд хөрн тавн насни дүрэр
бээдг,
Үвл уга хаврин кевэр,
Зун уга намрар,
Даарх киитн угаһар,
Халх халун угаһар,
Сер-сер гисн салыкта,
Бүр-бүр гисн хурта
Бумбин орн гинэ.

«Жаңһр». Һазр-усна бәәдл.

Өл Маңхн Цаһан
уул

Өргн Шартг
дала

Домб һол

Өл Маңхн Цаһан уульнь

Һазр теңгр хойрин киисн болад,
Өрүн һарх нарни көл дор
Маңхаһад бәәдг гинә.

Өргн Шартг гидг далань

Өрү-сөрү урсхлта,
Өңгтә бадмин герл һарад бәәнә
гинә.

Эзн Жаңһр эврән ус уудг

Киитн хар **Домб һолнь**

Үвл зун уга урсхлта,

Үрглж һадр эргән балвлн

Бульгисн бәәдг.

Эзн Богд Жаңһр

Эзн Богд Жаңһр

Тәк Зула хаани үлдл,
Таңсг Бумб хаани ач,
Үзң алдр хаани көвүн
Үйн өнчн Жаңһр билә.

Жаңһрин уңг-тохм

Хар Жилһн

Көвүнъ

Жаңһр

Эзн Богд
Жаңһр

Үзң хан

Эцкнъ

Таңсг Бумб хан

Аавнъ

Тәк Зула хан

Элңгнъ

Ан Шавдл

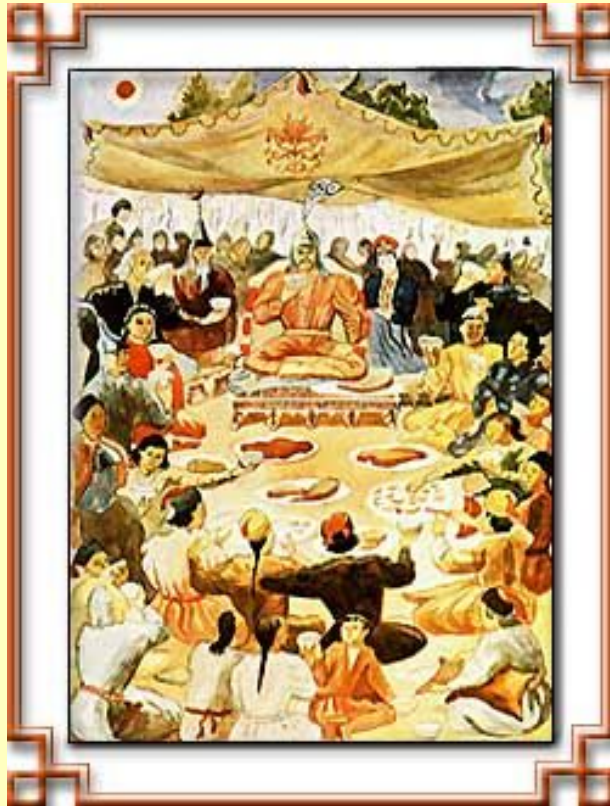
Ан Шавдл

Эзн Богд Жааһр
Эврэ бийинь баһ- дүүвр
цагтан,
Түвин дөрвн хаани күүк
һолад,
Төвшүн дөчн йисн нойн
күүкд һолад,
Нарн һарх үд хойран
хоорнд бээдг
Ном Төгс хаани күүк
Арвн зурһата Ан Ш
Залгсн болдг.

Цуснас улан халхта
Цаснас цаһан саһната,
Урн ээжин ишкгсн,
Олн хатд зөвчлж уйгсн,
Цастан цаһан халвңгиг
Зүн цох деерән тальвн
суудг болна.

Эзн Богд Жаңыр

Арм - зер - зевнь

Арнзл Зеерд -

күлгнь

Жаңырин баатрмуд

*Барун бийинь ахлдгнь -
Иргсн йирн йисн эжилэ
юмиг туужэж келдг
Ирэд уга йирн йисн
эжилэ юмиг таажэ меддг
Байн Күңкэн Алтн Чеежэ*

*Күңкэн дару суудгнь
Күүкн күрчэ һалзн күлгтэ,
Найн негн алд
Хээв балтнь ээмэснь хөөһдг уга,
Залу ямр чиирг болв гижэ
Мөрн деер кү торһдг уга,
Күмни начн
Күнд һарта Савр*

***Тэк Зула хаани үлдл
Таңсг Бумб хаани ач
Узң алдр хаани көвүн
Үйин өнчн Жаңһр
билэ***

*Зүн бийинь ахлдгнь-
Төвшүн Ширкгин ач гинэ,
Бөк Мөңгн Шигириин
ууһн көвүн гинэ.
Шилтэ Зандн герл хатна
Эркн хөрн хойр насаднь
һарсн
Арслңгин Арг Улан Хоңһр*

*Хоңһрин дару суудгнь -
Тавлад суухларн,
Тэвн хойр күүни зээдг суудг,
Тэкиһэд суухларн,
Хөрн тавн күүни зээдг суудг,
Баатр Бумбин орндан
Киитн хар шорарн нер һатлгсн
Заани тавг хээсн
Хар күлгтэ Гүзэн Гүмб*

*Зүн тал һурвдгчнь -
Буйн төгс ааван көвүн уга оксн,
Бурхн сээхн ээжһиһән
Буй уга хайгсн,
Бум өрк алван
Буурл һалзнарн иржэ
Эзн Богдыг дахгсн
**Бульһрин көвүн Догшин
Хар Санл***

*Эзн Богд Жаңһрин
Эркн сән сөңч
Эрк Тугин көвүн,
Сананас делм хурдн,
Салькнас алд хурдн,
Дээни көлд дасгсн
Орчлңгин сээхн Миңъян*

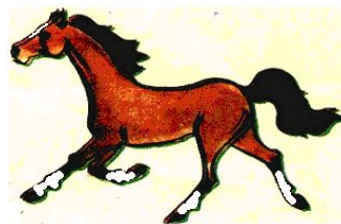

ФИЗМИНУТК

**Алдр Богд
Жаңһрин күлг**

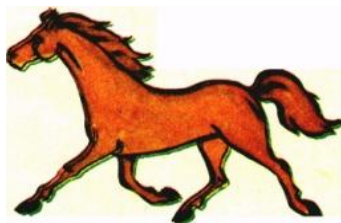
Агсг Улан

**Күңкән Алтн Чеежин
күлг**

Күрң Һалзн

**Арслңгин Арг Улан
Хоңһрин күлг**

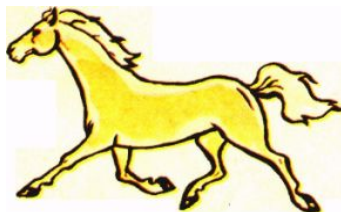
Арнзл Зеерд

**Күнд Һарта Саврин
күлг**

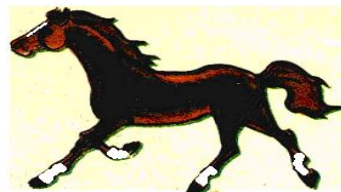
Оцл Көк

**Догшн Хар Санлын
күлг**

Алтн Шарһ

**Орчлңгин Сәәхн
Миңъяна күлг**

Буурл Һалзн

Баатрмудын күлгүд

*Баатрин хамгин өөрхн нөкд, иньг - дээч күлг мөрн.

*Баатрмудын күлгүд бахмѳта хурдн болн күчтэ күдр арнзлмуд.

*Тедн күн мет ухата, эзндэн эькр, сэн селвгч болна.

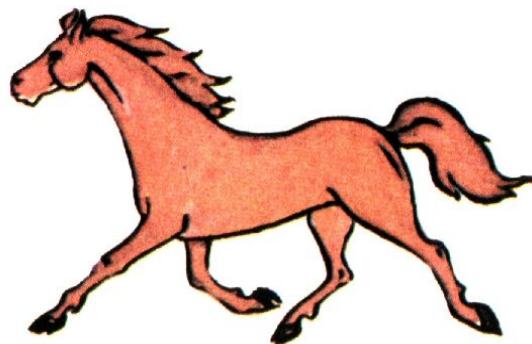
*Баатр болһна күлг эврэ нертэ.

Оцл Көк Һалзн

Хар күлг

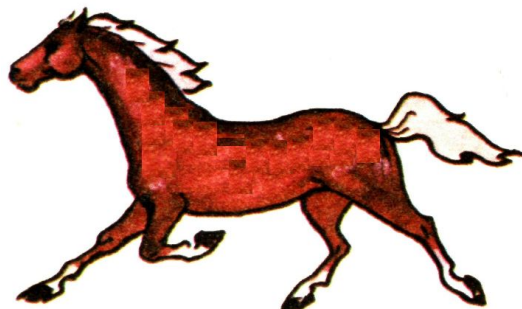
Арнзл Зеерд

Буурл Һалзн

Улман Агсг Улан

Күүкн Күрнь Һалзн

Алти Шарһ

Байн Күңкән Алтн Чееж

Барун бийинь ахлж
суудгнь

Иргсн йирн йисн
жилә юмиг

Туужж кедг,

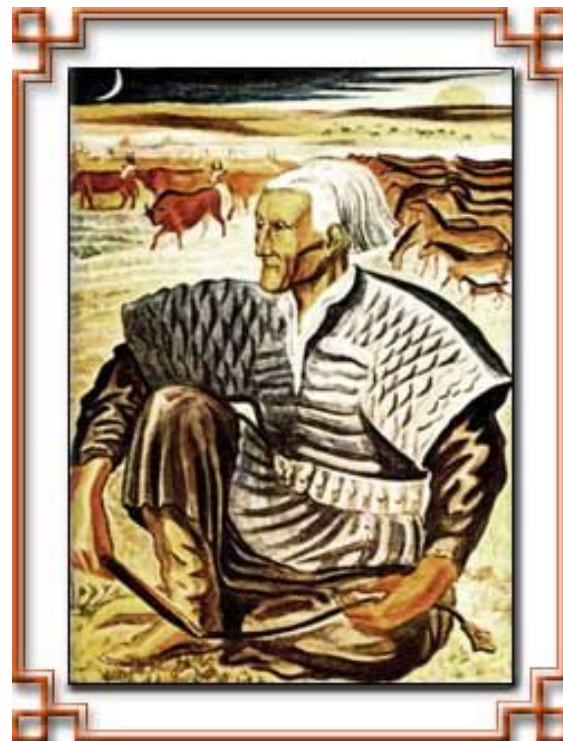
Ирэд уга йирн йисн
жилә юмиг

Тааж меддг

Байн Күңкән Алтн
Чееж болна.

Байн Кункэн Алтн Чееж

Улман Агсг Улан-күлгнь

Көк кивр саадгнь

Арслангин Арг Улан Хоңһр

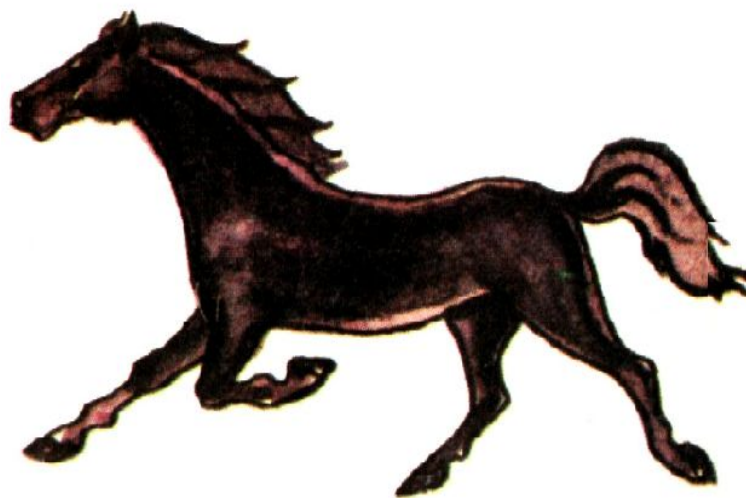

Зүн бийинь ахлдгнь
Төвшүн Ширкгин ач гинэ,
Бөк Мөңгн Шигшрһин ууһн
көвүн гинэ,
Шилтэ Зандн Герл хатна
Эрк хөрн хойр настань
һарсн
Арслангин Арг Улан Хоңһр
гинэ.
Хэр цаһан далан хамхчж,
Жимг бийән күүчж,
Далн хаани нутг
Даңһар орулж өгсн гинэ.

Арслангин Арг Улан Хоңһр

Оңл Көк Ыалзи - күлгнь

Болд үлд - зер - зевнь

Күнд Һарта Савр

Күңкән дару суудгнь
Сай өркөр авсн
Күүкн Күрң Һалзнта
Найн негн алд
Әв балтнь ээмәснь
хөөһдг уга,
Залу ямр чиирг болв гиж,
Мөрн деер кү торһдг уга,
Күмни начн
Күнд Һарта Савр болна.

Күнд Һарта Савр

Күүкн Күрң Һалзн -
күлгнъ

әәв – балт- зер - зевнъ

Гүзэн Гүмб

Хар күлгнь

Ханжал –
зер-зевнь

Хоңһрин дару суудгнь
Тавлад суухларн,
Тэвн хойр күүнэ зээд суудг,
Тэкиһэд суухларн,
Хөрн тавн күүнэ зээд суудг,
Баатр Бумбин орндан
Киитн хар шорар нер һатлгсн
Заани тавг хээсн хар күлгтэ
Гүзэн Гүмб гидг баатр
Миңһн нег жилэ
Төр шажн хойриг
Булалдж келн суудг гинэ.

Догшн Хар Санл

Зүн талас хурвдгчнь –
Бульцррин көвүн
Догшн Хар Санл болна.
Алтн Чеежлэ эдл ухарлыг,
Күнд Нарта Саврла эдл балтч,
Арслңгин Арг Улан Хоңрла
эдл зөргтэ,
Орчлңгин Сээхн Миңъянла
эдл һольшг,
Йирн йисн эрдм төгссн баатр.

Догшн Хар Санл

Буурл Һалзн - күлгнъ

Болд үлд -
зер - зевнъ

Орчлңгин Сәәхн Миңгъян

Эзн богд
Жаңһрин
Эркн сән сөңч
Эрк Тугин көвүн
Орчлңгин Сәәхн
Миңгъян

Орчлцгин Сээхн Миңгъян

Алгн Шарн - күлгнъ

Болд үлд
зер - зевнъ

Жаңырин баатрмуд ямаран?

- ухата
- цецн
- күчтә
- чидлтә
- чиирг
- зөргтә
- цаһан саната
- төрскнч
- мергн
- һольшг
- билгтә

Баатрмудын зер - зөв

Саадг

Ээв балт

Ханжал

Болд үлд

Арм

Геедрсн үгмүд олтн

К	Ү	Л	Г	Ә	Т	Ң	К
Х	Ж	А	Ң	Һ	Р	З	Ү
А	Р	Н	З	Л	У	У	Р
Т	Б	А	А	Т	Р	Р	Н
Н	Н	Н	М	Р	А	М	Т
Ж	А	Ң	Һ	Р	Ч	Н	Р
М	И	Н	Г	И	Я	Н	Р

к и ч ъ Л и н
а и Л е р

г е р и н

д а а л н е р

Йөрәл:

Алдр нертә богд Жаңһр мет,
Күчтә Күнд Һарта Савр мет,
Чаңһ-чиирг Санл мет,
Цаһан седклтә, итклтә Хоңһр мет,
Гүн ухаһа, хол тоолврта Алтн Чееж мет,
Орчлңд уга сәәхн, һольшиг Миңъян мет болж
Онъдин дөрвн цагт эҗирһж йовтн!